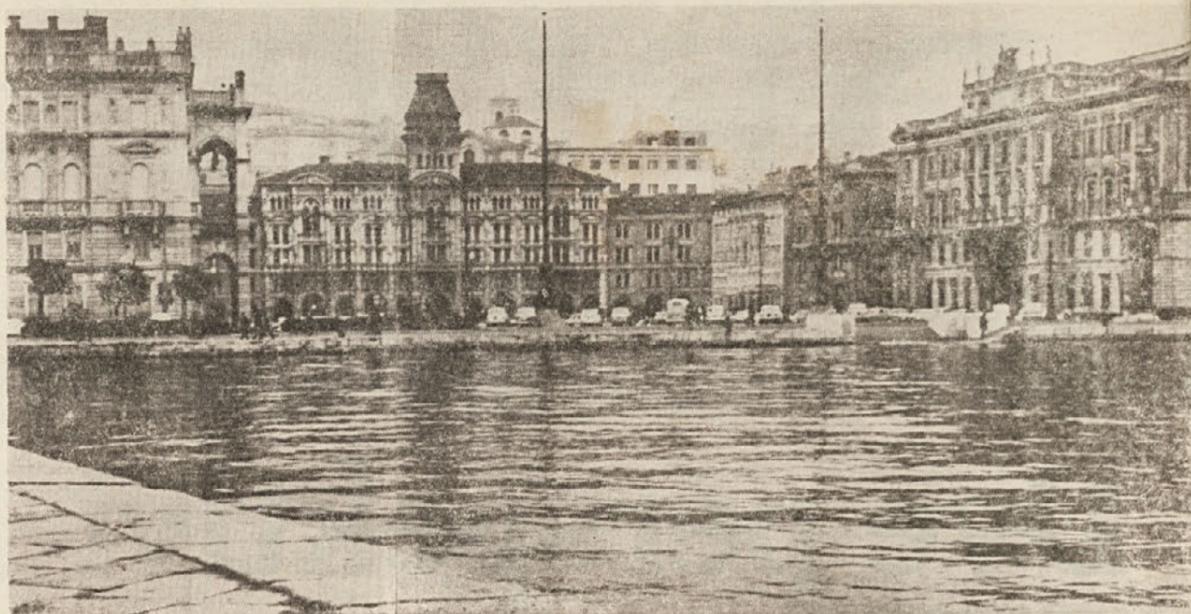

Poslanci Komunistične partije Italije so predložili osnutek zakona, ki predvideva določitev 400 milijard lir za financiranje desetletnega načrta za gospodarski in socialni razvoj Furlanije-Juljske krajine.

Novoustanovljena avtonomna dežela potrebuje sredstva za premostitev sedanjih težav, ki so posledica zgrešene politike demokristjanskih vlad, podrejenih velikim monopolom. Če bi prevladala politika blokade javnih izdatkov, katero zagovarjajo Moro, Nenni in Saragat, bi dežela morala še enkrat nositi težko breme, čeravno je bila močno prizadeta zaradi gospodarske degradacije.

Za razvoj dežele ▶

Posebni statut za samoupravno deželo je bil sprejet 31. januarja 1963. 23. januarja 1964 je bil odobren tudi zakon za izvolitev prvega deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine. Uveljavitev posebnega statuta in zakona za deželne volitve sta rezultat enotnih zahtev demokratičnih in avtonomističnih sil in predstavljata začetek nove faze iniciativ za reševanje bistvenih gospodarskih in socialnih problemov dežele.

Posebni statut — čeravno ni tak kot so ga pričakovali ljudske množice — zagotavlja deželnemu svetu možnosti in sredstva za pristopitev k reševanju temeljnih problemov gospodarskega in socialnega razvoja Furlanije-Juljske krajine. Izhodišče za reševanje teh problemov je deželno gospodarsko programiranje. Izvajanje deželnega načrta za gospodarski in socialni razvoj je pravzaprav bistvo dolgoletnih borb ljudskih množic.

Trst, glavno mesto nove dežele je močno prizadet zaradi velikega zastoja in nazadovanja. Uradni podatki nam povedo, da so bili v desetletju 1951-61 dohodki v Trstu nižji od dohodkov v drugih italijanskih mestih. Na zadnjem ljudskem štetju je bilo uradno ugotovljeno, da se kljub prihodu tisočev Istranov ni povečalo število prebivalcev Trsta. Znana stvar je tudi, da tržaško pristanišče, ki je bilo nekoč eno izmed najpomembnejših emporijev v Sredozemlju, stalno nazaduje in da je danes med zadnjimi italijanskimi pristanišči.

Demografski indeks goriške pokrajine je mnogo nižji od vsedravnega povprečja. Tudi indeks zaposlenih in seveda indeks dohodkov je občutno pod vsedravnim povprečjem.

Videmska pokrajina in bodoče okrožje Pordenone imata, kljub določenemu industrijskemu razvoju, še dalje značilnosti nerazvitih področij in dohodki so, seveda, pod vsedravnim povprečjem.

Današnje stanje v deželi je nedvomno ena izmed posledic nenačrtnega in protislovnega gospodarskega razvoja v državi, razvoja, ki je povečal stara neravnovesja ter ustvaril nova. Nenačrtnost je privedla do tega, da je v Furlaniji-Juljski krajini prišlo do omejenega povečanja števila zaposlenih v industriji. To število je za eno tretjino manjše

od vsedravnega indeksa. Tudi razvoj obrtništva je približno za eno tretjino manjši od vsedravnega indeksa.

Podreditev naraščajoči oblasti velikih monopolov, tako v industriji kot v kmetijstvu in trgovini, je kriva propadanja dežele. V Furlaniji-Juljski krajini se je močno zmanjšal pomen državne industrije. Ustanova IRI ni vzpodbujala splošnega gospodarskega razvoja, postavila je v nevarnost obstoj ladjedelnice Sv. Marka v Trstu in odprla perspektivo zmanjšanja delovne sile v tržaški ladjedelnici.

Med poglavitne činitelje, ki zavirajo gospodarski razvoj v deželi spadajo tudi vojaške služnosti, katerim so podvrženi mnogi kraji Furlanije-Juljske krajine. V mnogih občinah je vsak poskus gospodarskega preporoda povsem nemogoč. Zaradi vojaških služnosti ne morejo niti večja središča dežele sprejeti ustreznih regulacijskih načrtov, ni mogoče dokončati raznih del na cestah in železnicah, ne spreminjati obdelovalnih površin in ne graditi stavb.

Kmetijstvo se nahaja v krizi. Zaradi nje kmečka delovna sila zapušča rodno zemljo in išče zaposlitev drugje. Zapuščanje kmetij je vznemirljivo predvsem v hribovitih krajih, kjer je beda izredno velika. Doslej ni bilo nobenih konkretnih ukrepov za smotrno reševanje problemov kmetijstva. Prav tako ni ustreznih ukrepov za reformo kmetijskega ustroja. Za razna izboljševalna dela so bile nakazane smešno nizke vsote, toda še te služijo predvsem veleposestnikom in monopolom.

Vse to potrjuje kako nujni so učinkoviti ukrepi in predvsem kako potrebna je pristopitev k demokratičnemu programiranju gospodarstva, pri katerem mora dežela aktivno in neposredno sodelovati.

Nova samoupravna dežela nujno potrebuje izredne in učinkovite ukrepe za razvoj gospodarstva. Med te ukrepe spada tudi desetletni načrt. Zato je potreben tudi poseben zakon, ki naj omogoči novi deželi, da pride do potrebnih sredstev za realizacijo tega načrta. Komunisti so predložili zakonski predlog, ki predvideva podelitev 400 milijard lir za deželo. Logično je, da obstajajo pogoji za sprejem tega predloga. Država je dolžna, da pomaga novi deželi. S podelitvijo izrednih nakazil za razvoj bi bila deloma povrnjena škoda, ki jo je dežela utrpela v teh letih.

Zakonski predlog, ki so ga 27. februarja 1964 predložili poslanci Togliatti, Lizzero, Bernettičeva, Franco, Ingraio, Pajetta, Laconi, Lama in drugi, predvideva naj bi bila izredna državna nakazila v znesku 400 milijard tako-le porazdeljena:

finančno leto	1965	—	30 milijard
»	»	1966	— 35 »
»	»	1967	— 50 »
»	»	1968	— 50 »
»	»	1969	— 50 »
»	»	1970	— 40 »
»	»	1971	— 40 »
»	»	1972	— 40 »
»	»	1973	— 40 »
»	»	1974	— 25 »

S temi nakazili bo dežela pospeševala:

- razvoj kmetijstva in industrije;
- gradnjo stanovanjskih hiš in šol;
- izboljševanje cestnega omrežja in prometnih zvez;
- krepitev obrtništva in ribištva, trgovine in turizma.

Na področju kmetijstva bo razširila in okrepila zadružna gospodarstva, izvršila izboljševalna dela, povečala produktivnost, okrepila živinorejo, prispevala k posodobitvi kmečkih hiš, k razširitvi vodovodnega omrežja, k obnovi vaških poti, k razširitvi elektrifikacije; razširila bo zadružništvo, prispevala k strokovni vzgoji ter ustvarila kmetijska strojna središča.

Na področju industrije bo pospeševala razvoj in konsolidirala mala in srednja podjetja ter dajala investicije za nabavo potrebnih naprav.

Favorizirala bo razvoj gradnje ljudskih stanovanj, pomagala občinam pri saniranju nezdravih stanovanj, gradnji primernih stanovanj in potrebnih šolskih poslopij, telovadnic ter pri opremljanju šolskih športnih naprav.

Favorizirala bo posodobitve cest, kar zahteva tudi povečanje prometa, napredek kmetijstva in razvoj turizma. Skupno s krajevnimi ustanovami bo sodelovala pri vzdrževanju javnih prevozov, ustanovila bo deželno prometno podjetje.

Okrepila bo obrtništvo in ga zaščitila, obrtnikom pa podeljevala potrebne kredite in podporo za posodobitve in razširitev obstoječih ter ustanavljanje novih podjetij.

Pomagala bo pri gradnji naprav za konserviranje, distribucijo in prodajanje rib in pri posodobljanju obstoječih ribiških napravah

Podpirala bo prilagoditev trgovinskih struktur sedanjim zahtevam, razvoj združenj in kooperacije malih trgovinskih podjetij, izboljšanje trgovskih informacijskih služnosti, podpirala sejemске prireditve.

Podpirala bo pobude za razvoj turizma in športa.

Tržaško pristanišče nekoč (spodnja slika) in danes (zgornja slika)

volite komuniste

Srečko Kosovel

1904-1964

Ne toži, drug, tožiti je neumno!
Trpiš krivico? Trpi jo pogumno!
In kadar pade nate zadnja noč,
preizkusi v molku svojo moč.
SREČKO KOSOVEL

SREČKO KOSOVEL se je rodil 18. marca 1904 v Sežani. Svoja otroška leta je preživel v Sežani, v Pliskovici in v Tomaju, to je v krajih, kjer je njegov oče služboval kot učitelj. Ko mu je bilo enajst let so ga poslali v srednje šole v Ljubljano. Leta 1922 je maturiral in se vpisal na univerzo. Studiral je slavistiko, romanistiko, filozofijo in umetnostno zgodovino. Žal, študijev ni dokončal. Kruta bolezen je preprečila, da bi dosegel svoj cilj. 27. maja 1926 je umrl, star komaj dvaindvajset let. Pokopan je v Tomaju.
Srečko Kosovel se je že v sred-

nji šoli zanimal za književnost in je skupno z nekaterimi prijatelji osnoval na realni literarni krožek Kres. Leta 1922 je začel s tovariši izdajati tiskan dijaški list Lepa Vida. V tem listu so izšle tudi njegove prve natisnjene pesmi. Svojih del pa ni objavljajal le v tem listu, marveč v številnih drugih, n. pr. v Novem rodu, Ljubljanskem zvonu, Domu in svetu, v Ženskem svetu, ki je izhajal v Trstu. Urejal je tudi revijo Mladina, ki je združevala v svojem krogu vidnejše predstavnike mladega slovenskega literarnega rodu. (Ivo Grahor, Ludvik Mrzel, Bratko Kreft, Alfonz Gspan idr.). Sodeloval je tudi pri Akademskem literarnodramatičnem krožku. Deloval je mnogo, ljub temu, da ga je bolezen močno ovirala.

v maršičem podobne mislim Ivana Cankarja v znanem predavanju Slovensko ljudstvo in slovenska kultura, poudarja vlogo proletariata v človeški družbi ter zahteva pravico do materialnih in kulturnih dobrin za tiste, ki delajo in ustvarjajo.

Srečko Kosovel je bil kulturni delavec novega tipa in se je kot njegov veliki vzornik Ivan Cankar, boril na strani ponižanih in razžaljenih, na strani lačnih in onih — kakor se sam izraža — ki se vračajo zvečer v svoje blatne domove za okna brez šip, v kleti brez kurjave ter trudni omahnejo trde roke na mrzlo ležišče, to je na strani delovnih ljudi. Bil je torej borec za novo življenje, pristo vsake otopelosti in vsakega brezdušja, bil je borec za svobodo, za mir in za bratstvo med narodi. In prav zato se je v tako veliki meri zavedal svojega poslanstva, ki ga pri ustvarjanju nove družbe ima delovni človek in zato se je tako tesno povezal z delavskim razredom, kakor je izpričal v svojih pesmi: Vsak delavec mora biti človek, vsak človek mora biti delavec. Zato Srečko Kosovel ni le pesnik Krasa, brinja, brinovk, borov in burje temveč je pesnik nove dobe, novega življenja. In njegova dela, ki so bila šele po osvoboditvi deležna pravega priznanja, se danes uvrščajo med dela največjih slovenskih kulturnih velikanov, med dela Prešerna, Cankarja in Prežih.

MIRKO KAPELJ

Leta 1925 je že slutil, da ne bo ozdravel, zato je uredil svojo pesniško zbirko Zlati čoln. Želel je namreč, da bi delo izšlo predno bi umrl. Žal, se to ni zgodilo. Pesmi so objavili njegovi prijatelji leta 1927 in leta 1931. Izbrana dela pa so izšla šele po osvoboditvi.

Kljub temu, da je Srečko Kosovel umrl še tako mlad, je vendar zapustil okrog tisoč pesmi, esejev in drugih spisov. Znan je zlasti esej Umetnost in proletarec, ki ga je bral v Delavskem krožku v Zagorju ob Savi. V tem eseju Kosovel razvija misli, ki so

Zahodna Nemčija tovarna orožja

Težko je reči, kdaj se je pravzaprav zahodnonemška industrija priključila tekmovanju v oroževanju. Vrsta nemških koncernov se je namreč začela pripravljati za to proizvodnjo že takoj po vojni. Messerschmidt in Dornier sta v Zahodni Nemčiji izdelovala miniaturne avtomobile, hkrati pa sta v skrivnih laboratorijih in projektantskih ateljejih, ki sta jih imela v fašistični Španiji, načrtovala in preizkušala vojaška letala.

V prvem obdobju so zahodnonemški monopoli predvsem zbirali vojaškotehnične podatke o novih orožjih, ki so jih že imeli v rokah njihovi partnerji v NATO. Zahodnonemški strokovnjaki so bili zaposleni v več kot dvesto zavezniških komisijah za preizkušanje sodobnega orožja.

V zadnjih letih pa so se razmere temeljito spremenile. Vojaškoindustrijski monopol Zahodne Nemčije čedalje bolj odločno potiska tuje koncerne in teži za tem, da bi nemška vojska bila oborožena z vsemi vrstami orožja, ki pa naj bi ga izdelovali v Nemčiji in po nemških patentih.

Bonnsko tržišče je nekakšen magnet za mednarodne fabrikante smrti. Tako n. pr. sta že leta 1957 vojni ministrstvu Francije in Zahodne Nemčije podpisali sporazum o konstruiranju in proizvodnji tako imenovanega «evropskega tanka». Da bi delo šlo hitreje od rok, so se dogovorili, da bodo tank pripravljali hkrati v obeh državah. Ko pa je bilo treba tank preizkusiti, so se Nemci nenadoma pojavili s povsem «svojim» tankom, ki je od predvidenega evropskega tanka zadržal le še top, izdelan v Veliki Britaniji.

Novi štiridesetonski tank so imenovali «leopard», kar pomeni neposredno nadaljevanje hitlerjevskih «pantrov» in «tigrov». Iz tega primera vidimo, da Nemcem ni šlo toliko za medsebojno primerjanje tehničnih karakteristik kot pa za to, da je tank izdelek zahodnonemških podjetij. Do podobnih primerov je prišlo tudi v letalski industriji.

Obnavljanje zahodnonemške letalske industrije je dejansko osnova za izgradnjo lastne raketne industrije.

Na obalah Severnega morja imajo že več let raketni poligon. Konec preteklega leta so na tem poligonu zahodnonemški koncerni organizirali pregled dosežkov na področju raket in so ob tej priložnosti izstrelili štiri tipe vojaških raket — tri enostopenjske in eno dvostopenjsko raketo. Generalni direktor združenja kakih štiridesetih kompanij Rihard Stengler je takrat izjavil, da «v tujini preizkušajo še močnejše rakete».

Ta demonstracija je dvignila nemalo prahu. Bonnška vlada je pohitela zatrdjevati, da ne namerava prodajati licenc teh raket. Prav nobena izjava pa ne more prikriti, da so Nemci znova prekršili svoje obveznosti: zavezniki so Nemcem dovolili le proizvodnjo do dveh metrov dolgih raket, medtem ko so 5. decembra izstrelili kar sedem metrov dolge rakete!

V Zahodni Nemčiji trenutno zelo pospešujejo atomsko raziskovanje. Bonnški vojaški minister je že leta 1957 izjavil dopisniku ameriškega časopisa «Reporter» naslednje: «Čeprav pariška pogodba Zahodni Nemčiji prepoveduje proizvodnjo atomske bombe, niso nikjer omenjene omejitve glede raziskovalnih del na tem področju.»

In tako — po uradnih podatkih — se v Zahodni Nemčiji že kakih tristo podjetij ukvarja z atomskimi proučevanji. Renski koncerni pa že sedaj govorijo o «ceneni ljudski atomski bombi».

Znano je, da so nemški imperialisti izzvali prvo svetovno vojno s ciljem, da bi razširili vplivna območja kajzerskega imperija. Vojna pa se je končala tako, da se je ozemlje Nemčije precej skrčilo. Leta 1939 je Nemčija ponovno začela vojno, da bi vzpostavila meje iz leta 1914. In spet so se njene meje še bolj skrajšale. Sedaj pa v Bonu razmišljajo — to je priznal sam kancler — o mejah iz leta 1937.

Pravičeno bi pričakovali, da se bo nemška buržoazija izvlekla iz samomorilskega kroga: oboroževanje — vojna — poraz — ponovno oboroževanje... Kaže, da je misel na «zadnji poskus» le preveč zapeljiva. Nemški imperializem je že nekajkrat žrtvoval nacionalne interese svojim ozkim koristim.

Koncert orkestra in solistov Glasbene Matice v Piranu

V gledališču «Tartini» v Piranu je pod pokroviteljstvom tamkajšnjega Občinskega sveta Svobod in prosvetnih duštev tržaška Glasbena Matica priredila instrumentalni koncert, pri katerem so sodelovali komorni godalni orkester, ki ga vodi prof. Oskar Kjuder in solisti: Danjela Nedoh, Vojko Cesar, Zarko Hrvatič in Aleksander Zupančič, ki so dobro znani iz javnih nastopov šole Glasbene Matice. Spored so sestavljala dela klasičnikov in predklasičnikov: Vivaldi, Bach in Mozart, poleg tega pa še odlomek iz Brittenove skladbe. Tako sestava sporeda kakor raven izvedbe je ponoven dokaz velike resnosti in vztrajnosti, ki vodi šolo Glasbene Matice pri njenem glasbeno-pedagoškem delu.

Spored je pričel orkester Glasbene Matice s Sentimentalno Sarabando iz Simple Simphoni skladatelja Brittna.

Sledil je Vivaldijev koncert za fagot in godala v B-duru, ki ga je moj-

strsko izvedel solist Vojko Cesar.

Izvajanje je bilo tudi I. in II. stavek Mozartovega koncerta v Es-duru, ki ga je v nežnem, liričnem andantinu ob spremljavi orkestra izvedla pianistka Danjela Nedoh.

Za zaključek sta violinista Zarko Hrvatič in Aleksander Zupančič zaigrala Bachov koncert v d-molu za dve violini in orkester. Oba mlada solista sta po pravici požela za služeno priznanje, saj predstavljata izvedba te skladbe tudi za zrele mojstre dokaj zahteven problem.

Komorni godalni orkester Glasbene Matice se je tako pri Britten-u kakor v funkciji spremljevalca izkazal lepo vigran, homogen ansambel, ki zasluži tako glede na kvaliteto izvedbe kakor izbiro zahtevnega programa, vse priznanje. Zasluga za te gre predvsem dirigentu Oskarju Kjudru, ki z njemu lastno vztrajnostjo in smislom za muzikalno oblikovanje orje ledino na tem področju glasbenega poustvarjanja.

Nova premiera SG

Slovensko gledališče v Trstu je zopet seglo po delu, ki ga je napisal napredni italijanski dramatik Dario Fo. To je farsa «Dve pištoli v rokah pa z belim in črnim gleda», s katero je avtor skušal najti neko novo obliko izraza, ki bi bila sodobnemu občinstvu bližja in izrazitejša.

Kot v vseh svojih satiričnih komedijah, Dario Fo je tudi v «Pištolah» združil satiro s parodijo, komiko in grotesko, ki je po nekem posebnem poteku avtomatizirane igre in scenskih zapletljajih oddajala poseben izraz. Ta izraz, moram priznati, je prišel res do učinka. Ko smo gledali Kobala in Zupančičevo, smo imeli v mislih Foja in njegovo ženo Franco Rame. Scena je popolnoma odgovarjala dejanski in avtorjevi zamisli. Tudi ostali igralci so povsem zadovoljili Foja. Skratka — stvar je v vseh svojih finesah popolnoma uspela.

Farsa «Dve pištoli v rokah pa z belim in črnim gleda» je SG uprizorilo v krstni slovenski izvedbi, izpod peresa prevajavca prof. Ivana Šavlija. Prevod je dober in se ni oddalil od Fojeve karakteristike, ki bi lahko marsikateremu izpodlelela pri prevajanju. Tako je prevajavec obdržal nekatere značilne italijanske zafrkljive fraze in Fojev slog.

Izvirno glasbo je napisal Aleksander Vodopivec, ki se je izvrstno vživljal v bistvo farse in s tem «ujel» primerne glasbene vložke.

Dobra je bila tudi scena inž. arh. Nika Matula, ki je povsem odgovarjala Fojevi zamisli. V resnici smo imeli kar 4 različne realistično prikazane scene.

Med nas se je zopet vrnil, a le za kratek čas, režiser Jože Babič. Ta je tudi zrežiral Fojevo farsa. Seveda velik del uspeha te farse je slo nel prav na ramenih režiserja Babiča. Toda z dobro poglobitvijo v Fojevo umetnost, kajti Fo, čeprav izgleda lahek, je precej težak, je znal dati farsni primeren ritem, predvsem pa značilno karikaturno posameznim osebam in seveda dejanju.

V prvi vrsti moramo izreči priznanje Ivi Zupančičevi, članici ljubljanske Drame SNG, ki je nastopila kot gost. Njena čudovita igra nas je tako zelo navdušila, da si jo želimo še kdaj videti na naših deskah.

Sedaj pa o glavnem interpretu farse, veteranu Fojevega teatra na deskah SG, Silviju Kobalu: Tako kot Dolgin v predlanskih «Arhangelih in avtomatih» nas je tudi v tej farski kot Giovanni Gallina res povsem navdušil. Ob njem se je praktično odigravalo vse dejanje ki je močna satira. Zelo dobri so bili njegovi karakterni prehodni momenti, zdaj v obliki boječega človeka, zdaj pogumnega in falotskega fašista, duhovnika, poglavarja tatov in končno bradatega filozofa. Njegov nastop je navdušil vse občinstvo, ki se je neprenehoma smejalo njegovemu komičnemu nastopu. Zelo dober je bil tudi Jožko Lukeš kot profesor umobolnice, šef, komisar in inšpektor.

Ostale vloge si še delijo: Miranda Caharija, Pavla Kramar, Stane Raztresen, Alojz Milič, Dušan Jazbec, Adrijan Rustja, Stane Starešinič, Zlata Rodoškova in Edvard Martiniuzzi. Vsi so nastopili z več vlogami in tudi tu naj omenim dobre karakterne prehodne momente posameznikov.

SERGEJ VERČ

Prijave za zrelostne izpite

Ravnateljstvo Državnega Znanstvenega liceja s slovenskim učnim jezikom v Trstu sporoča, da je treba vložiti prošnje za zrelostni izpit do vključno 31. marca 1964.

Pojasnila daje tajništvo Znanstvenega liceja v ulici Lazzaretto Vecchio 9/II - vsako dopoldne od 10 do 12 ure.

